

BARBĂ-ALBASTRĂ ȘI A SA CHEIE A SUFLETULUI

ILINCA BĂLAȘ

[...] să avem tăria de a îndura ceea ce vedem,
autodistrugerea noastră, moartea noastră.¹

Bluebeard and the Soul Key. Bluebeard is one of the tales that acts as a therapeutic instrument for women who come into contact with a destructive masculine figure or with the destructive and sabotaging part inside their own psychic. At the beginning of her life, annihilated from her healthy instincts, out of naivety, lack of knowledge, fear of solitude, a woman accepts the pact with Bluebeard, sacrificing her freedom in order to live a comfortable life, or, in other words, gives up part of herself for a relationship, ignoring the fact that the relationship with the other person can only be built after a good relation with, and a good understanding of the self. Surrendering too easily to the other, we might lose the key to our soul, and when we find it again and have the courage to unlock the door, we have to face one of the toughest lessons about our inner self: to actually bear what we see inside us. Only after we get to terms with what is inside there, can we escape from the domineering Bluebeard, and step ahead on the path to our inner self.

Key words: Bluebeard, soul key, aggressive masculinity, forbidden room.

Unul dintre cele mai mari mistere ale sufletului feminin ne este revelat în povestea lui Barbă-Albastră. Basmul ne arată care sunt pericolele pe drumul femeii aflate la începutul vieții și cum le poate depăși, nu ocolindu-le sau negându-le, ci înfruntându-le pentru a câștiga o sporire și o limpezire a conștiinței de sine. Însă, dincolo de pericolele exterioare, pe care adesea reușim să le observăm, basmul ne semnalează cât de important este pericolul intern, de multe ori subtil și insidios, care ne sapă și ne ruinează dinăuntru nostru, făcându-ne să ne fărâmițăm în numeroase conflicte și bătălii lăuntrice dureroase. Ce se întâmplă când femeia a pierdut cheia sufletului său? Cum o poate recupera? Ce găsește dacă și când descuie camera ascunsă? De ce cheia sufletului feminin se află la tiranul Barbă-Albastră? Sunt câteva întrebări în funcție de care ne putem orienta pentru a înțelege mai bine psihicul feminin cu resursele, provocările și apărările sale, dar pe care le putem întoarce, în egală măsură, către partea feminină a psihicului masculin.

În analiza basmului, vom privi din perspectiva conștiinței feminine, vom aborda planul intrapsihic, dar ne vom raporta și la masculinitate. Într-un moment sau altul, bărbatul poate fi depozitarul cheii către sufletul feminin. De multe ori, el o folosește abuziv și astfel își interzice accesul la propriul suflet. Însă este important de știut că el

¹ Clarissa Pinkola Estés, *Femei care aleargă cu lupii*, București, Editura Niculescu, 2017, p. 67.

poate alege cum anume să o folosească, în pofida propriilor porniri impulsive, pentru a-și salva, la rândul ei, sufletul.

Iată esența basmului²: trei surori împreună cu mama lor sunt invitate de un nobil bogat, pe nume Barbă-Albastră, la o plimbare prin pădure. Aflat în căutarea unei soții tinere, acesta îi face ochi dulci mezinei, care, în ciuda reticențelor surorilor mai mari și ale mamei sale, decide să îl ia de soț. După o vreme, el o anunță că trebuie să plece pentru câteva zile și îi încredințează cheile palatului, rugând-o însă să nu folosească cheia cea mică, de aur. Mezina își invită surorile și împreună explorează palatul apoi, la îndemnul acestora, caută ușa care se deschide cu cheia de aur, aflată undeva la subsol. În spatele ușii, se află scheletele fostelor neveste ale lui Barbă-Albastră precum și o baltă mare de sânge. Soția scapă cheia în baltă, acesta se murdărește de sânge și nu se mai curăță, sângele pătându-i și rochia. Întors acasă subit, Barbă-Albastră descoperă că soția i-a încălcat porunca și se pregătește să o omoare. Ea cere însă un răgaz pentru a spune o rugăciune și a se pregăti pentru moarte. Între timp, sosesc frații săi mai mari care îl omoară pe Barbă-Albastră și o salvează de la moarte.

Din punctul de vedere al conștiinței feminine, avem de-a face cu procesul de maturizare al tinerei femei adulte. El presupune câteva încercări esențiale care preced coagularea și înțelegerea identității de sine. Dintre cele trei surori și mama lor, personajul central va fi mezina, cu alte cuvinte aspectul naiv și inocent al feminității aflate la început de drum, care are nevoie să prindă contur și să se definească. În această etapă, prima provocare este lipsa conectării cu propriile instincte care duc la încheierea unei alianțe abuzive între tânăra femeie și fascinantul, dar periculosul Barbă-Albastră.

Cum ajunge o femeie să fie deconectată de instinctele sale? O cauză ar putea fi relația cu mama. O figură maternă prea slabă, sau chiar absentă, cum este mama din poveste sau, dimpotrivă, dominatoare și superprotectoare alterează dezvoltarea firească a instinctualității fiicei. Pe de altă parte, o mamă care nu se află în relație cu instinctele sale nu are cum să-i transmită fiicei o imagine echilibrată asupra lor. Rolul instinctelor este important, mai ales că ele sunt baza pe care prinde contur funcția psihică a intuiției³. Pe de altă parte, structura patriarhală a societății în care trăim, bazată pe principiile și valorile masculine, face ca, inevitabil, fiecare femeie să se "denatureze" într-un fel, să se îndepărteze de natura ei feminină instinctuală pentru a se putea adapta cerințelor sociale. Religia, prin denigrarea instinctelor, cu precădere a celui sexual, contribuie la înstrăinarea de ele, dacă nu chiar la blamarea lor ca fiind părți nedemne al naturii umane. De multe ori, familia însăși aduce siguranța și confortul afectiv, cu prețul sacrificării laturii instinctuale și devine astfel o formă de captivitate în care femeia rămâne "domesticită", dar de fapt anesteziată, suprimată, redusă la rolul matern și/sau casnic. Ruptă de instinctele sale, tânăra femeie devine o pradă ușoară pentru o masculinitate agresivă sau pentru un aspect sabotor al propriului psihic.

² <https://www.scribd.com/document/371765356/Femei-care-alearg%C4%83-cu-lupii-Dr-Clarissa-Pinkola-Estes-pdf>.

³ C.G. Jung, *Tipuri psihologice*, București, Editura Anima, 1994.

Din perspectivă intrapsihică, începutul poveștii aduce în prim plan mai multe fațete ale feminității: una mai puțin dezvoltată, iar altele relativ inerte. Astfel, mezina, surorile și mama reprezintă cele patru aspecte arhetipale ale feminității menționate de Tony Wolff: mama, hetaira, amazoana și mediatoarea⁴, însă ele nu sunt funcționale, ci se află într-o stare vegetativă, de latență, nefiind încă aduse în conștiință. Iată de ce întâlnirea cu masculinitatea are loc în pădure, un simbol al inconștientului, acolo unde demarează procesul alchimic de transformare a psihicului feminin. Dintre toate, cel mai mult surprinde letargia aspectului matern, ceea ce ne ridică mari semne de întrebare cu privire la implicarea mamei în procesul de creștere psihică a fiicei. În basm, avem de-a face cu o mamă imună la pericolul pe care îl reprezintă Barbă-Albastră și care, implicit, nu o poate ajuta pe fiică să-și rafineze intuiția, dar, mai grav, nici să se ferească de eventualele abuzuri. Fie mama este absentă emoțional, fie este ea însăși naivă și imatură, o *puella* necrescută, care este doar biologic, dar nu și psihologic mamă. Consecința este lipsa iubirii de sine, a capacității de a-și purta de grijă, sau sacrificarea pentru ceilalți ca un mod de auto-agresiune sau fugă de sine. Inevitabil, astfel de persoane sunt mai expuse riscurilor vieții și, implicit, mai vulnerabile. În lipsa unei figuri materne interioare care să o protejeze, mezina se predă, de bună voie, unei masculinități brute și tiranice îmbrăcată în straie alese.

Surorile mai mari, ca reprezentări posibile ale amazoanei – femeia independentă, puternică și a mediatoarei – femeia înțeleaptă – par a fi mai bine conturate. Ele manifestă reținere și reticență față de Barbă-Albastră, însă alianța *eros*-Thanatos este mai puternică și o împinge pe fiica cea mică în brațele acestuia.

Mezina ar putea reprezenta aspectul hetairii, pe cale să se consteleze, împins de forțele pulsionale ale erosului. Însă vom vedea că dezvoltarea sa este blocată de neputința de a intra într-o relație cu soțul ei. Este important de reținut că fiecare dintre aceste aspecte feminine arhetipale se află în noi și trebuie încurajat și susținut, pentru a-și aduce partea la consolidarea unui psihic întreg și echilibrat. Manifestarea unilaterală a unuia sau a altuia, precum și somnolența lor reprezintă indicații despre direcția în care procesul de creștere și vindecare a femeii ar trebui să se îndrepte.

Din punctul de vedere al masculinității, mezina reprezintă o *anima* inocentă, sau, cu alte cuvinte, feminitatea interioară a bărbatului aflată într-un stadiu nedevelopat. Ea îl alege drept soț pe Barbă-Albastră, deși el este dispus să o ia de soție pe oricare dintre fiice, eventual poate chiar și pe mamă, însă despre statusul marital al acesteia nu știm nimic. Din punctul de vedere al bărbatului, avem de-a face cu un mod impersonal de raportare la feminitate. El nu alege ceva anume, alegerea sa este una pur ideatică, aceea de a-și găsi o soție, nu are nicio nuanță personală, relațională. Este cazul unor bărbați care, asemenea lui Barbă-Albastră, după ani de colecționat trofee feminine, se hotărăsc să ”se așeze” la casa lor, să-și întemeieze o familie, alegând de fapt un *modus vivendi* și nu o parteneră de viață, ci o ocazie care se prezintă de la sine. O astfel de lipsă de

⁴ Tony Wolff, *Studii despre psihologia lui C.G.Jung*, București, Nemira, 2017, p. 285.

relaționare cu feminitatea duce inevitabil la eșec, iar maldărul de oase ale fostelor soții este metafora potrivită.

A doua provocare a femeii pe drumul individuării sale este căsătoria cu Barbă-Albastră, sau, altfel spus, alegerea captivității confortabile în detrimentul libertății anxietante. În procesul nostru de dezvoltare, separarea din sânul familiei de bază este dificilă, și multe persoane, fie bărbați sau femei, nu trăiesc această desprindere, ci "alunecă" din familia de origine în noua lor familie, fără a-și acorda un timp de explorare, un timp pentru singurătate, care nu este altceva decât răgazul de a crea și dezvolta o relație cu ei înșiși – o temelie esențială pentru o viitoare relație cu celălalt. Astfel, Barbă-Albastră îi aduce soției sale siguranța unui cămin, dar îi interzice accesul la sufletul său. Pactul lui Barbă-Albastră este cel în care bărbatul îi oferă femeii bunăstarea materială, "colivia de aur", în schimbul promisiunii că nu va căuta să-și afle și să-și cerceteze sufletul.

Aparent este simplu, dar în realitate pactul este mult mai complex. Cheia de aur nu deschide doar sufletul femeii, ci și pe cel al bărbatului, al lui Barbă-Albastră însuși. Așadar, interzicându-i să o folosească, Barbă-Albastră îi blochează femeii accesul la cunoașterea de sine, dar și, implicit, la cunoașterea propriului său suflet, pe care încearcă din răspuț să și-l ascundă. Similar primilor părinți în grădina raiului, unde aveau de toate, dar nu trebuiau să guste din pomul cunoașterii binelui și a răului, fiica cea mică are tot ce își dorește, în urma căsătoriei cu Barbă-Albastră, mai puțin ceea ce dă sens vieții noastre, și anume propriul suflet, locul unde binele și răul, viața și moartea se amestecă în esența a ceea ce suntem.

Ce înseamnă interdicția lui Barbă-Albastră? În planul realității, am putea vedea o relaționare de tip părinte-copil. În analiza tranzacțională, avem de-a face cu o tranzacție încrucișată⁵, în care unul dintre parteneri relaționează din rolul de părinte, iar celălalt răspunde, reactiv, din cel de copil. Între soți, deși frecvente, aceste tranzacții nu sunt de dorit, ducând la o alterare a relației, peste care se suprapune, adesea, situația reală în care ei sunt părinți și trebuie să relaționeze pe acest palier. Amestecul de roluri devine atât de mare, încât adesea relația bărbat-femeie este îngropată de multiplele tranzacții încrucișate, ceea ce poate duce la pierderea intimității, la relații extraconjugale sau la fixarea permanentă în rolul parental cu sclerozarea și, ulterior, necrozarea relației. Și astfel "au trăit fericiți până la adânci bătrâneți", pentru că uneori fericirea este redusă la repetarea a ceea ce este știut, constant, predictibil, confortul monotoniei fiind preferat disconfortului și fricii aduse de necunoscut.

Privind situația mezinei, am putea spune, cu vocea critică a Supraeului, că fiecare alegere are un preț. Și totuși, cum explicăm din punct de vedere psihodinamic acest truism? "Prețul" nu este altceva decât renunțarea la varianta nealeasă. Orice alegere înseamnă o direcționare unilaterală a energiei psihice către ceva, ceea ce implică, inevitabil, "moartea", lăsarea de-o parte a unei multitudini de posibilități. Prețul înseamnă "doliul" posibilităților neexplorate, renunțarea la nenumărate potențialități. Alegând căsătoria comodității, mezina renunță la libertatea ei, așadar la o

⁵ Eric Berne, *Ce spui după Bună ziua?*, București, Editura Trei, 2006, p. 39.

parte din sine, pe care o zărește, descompusă și suferindă, în camera cu cadavre – ungherul cel mai tainic al sufletului ei. Însă partea aceea moartă nu o lasă să trăiască, iar pactul este, în fond, unul criminal, pentru că presupune acceptarea mutilării psihicului prin reunțarea facilă, de bunăvoie la o parte semnificativă a sinelui.

Jung considera suferința psihică ca o pierdere a sufletului, o pierdere a unor părți importante din noi înșine, ceea ce se resimte ca o goliciune în interior, cu senzația de a fi incomplet, neînchegat. Este drept că în urma unei traume, o parte din sufletul nostru se poate desprinde. Printr-un mecanism de apărare menit să ne protejeze, suferința este izolată pentru a ne lăsa totuși să fim funcționali în lume. Procesul de fragmentare a personalității se numește clivaj psihic. Clivajul se trăiește ca un gol interior, ca un hău, cu un sentiment persistent de lipsă a ceva important, adesea greu de identificat și de numit.

În anumite cazuri însă, partea rănită nu se desprinde, ci moare. Ea pur și simplu nu mai este energizată psihic, dar rămâne prezentă sub forma unei greutate interioare indescriptibile, o povară pe suflet, un sentiment covârșitor de apăsare. Trăirea este stranie: la început ca o aplatizare emoțională, treptat ca o pierdere a simțirii, pentru a se instala sub forma unui prea-mult, a unui greu pe suflet. Acești oameni ajung să nu mai simtă, să trăiască pe pilot automat. Sunt niște morți vii.

Prin urmare, într-o perspectivă complementară celei analitice, nevroza poate însemna moartea, necrozarea unor părți din noi, de care însă nu ne putem debarasa, rămânând să le târâm după noi până când învățăm să le readucem la viață. Riscul este cel al răspândirii, al cangrenării psihicului, fiindcă părțile moarte ajung să se extindă ca mucegaiul, intoxicând treptat întreaga noastră ființă. Dificil de spus ce este mai greu de îndurat: golul interior sau povara părților moarte din noi înșine. Cu toate acestea, golul poate fi umplut, iar părțile moarte pot fi oricând readuse la viață. Important este să conștientizăm statusul psihic, apoi să ne îndreptăm cu iubire, căldură și răbdare într-acolo.

În basmul lui Barbă-Albastră, camera interzisă ascunde secretul acestei morți interioare, pe care mezina nu trebuie să îl cunoască. Necunoașterea lui înseamnă stagnarea în condiția de *puella aeterna* și imposibilitatea creșterii psihice. De aceea, inițierea în feminitate presupune să luăm contact cu morțile din noi: moartea fetiței, a adolescentei, a tinerei inocente, moartea speranțelor, a așteptărilor, a fantasmelor, a proiecțiilor, moartea aspectelor pe care nu le-am văzut, nu le-am trăit, nu le-am valorificat. Toate care formează și întrețin wonderland-ul imaturității, a cărui forță de seducție este colosală.

Cheia acestui teritoriu psihic seductiv, dar totodată putred, trebuie să fie la noi. De ce se află inițial la Barbă-Albastră? Este o etapă de parcurs pe drumul individuării femeii. Într-adevăr, în procesul de construire a identității feminine, un rol important îl are tatăl, sau o prezență masculină semnificativă, acesta având ”cheia” potențialului ei feminin. În construirea feminității, recunoașterea sau validarea de către un bărbat este importantă, cu toate acestea, esențial este ce face femeia cu această validare, ce face în cazul în care nu o primește sau dacă o primește condiționat, cum se întâmplă în basmul nostru. Cum ar putea arăta o astfel de condiționare inconștientă? În relația tată-fiică, o

astfel de condiționare ar putea fi cea în care tatăl apreciază realizările și performanțele școlare ale fiicei, manifestând reticență sau supraprotecție față de viața ei socială – astfel, mesajul transmis inconștient este de dezvoltare în sfera raționalității și a gândirii, cu sacrificarea a unei părți instinctuale semnificative, relaționarea cu semenii fiind un instinct esențial al omului. În general, susținerea pentru valorile masculine precum curajul, rațiunea, spiritualitatea vine cu o desconsiderare sau descurajare implicită a calităților feminine precum emoționalitatea, senzualitatea, pasivitatea. Fiica va înțelege astfel inconștient să renunțe la feminitatea ei pentru a fi acceptată și/sau apreciată de tată, ceea ce va retrăi ulterior, în mod repetitiv, în relația cu un bărbat. Ea va înțelege că pentru a avea un bărbat alături, fie el tată, soț sau iubit, trebuie să renunțe, inevitabil, la o parte din ea însăși, dar, de cele mai multe ori, tocmai la feminitatea ei, în special la feminitatea instinctuală care inspiră teamă și nesiguranță bărbaților. De aceea, pactul cu Barbă-Albastră este acceptat cu o asemenea ușurință, el are rădăcini mult mai adânci în copilăria unei femei, fiind de fapt o retraumatizare sau o rană a femeii în raport cu masculinitatea.

De ce îi dă Barbă-Albastră soției sale cheia, dar nu o lasă să o folosească? Orice formă de cunoaștere, cu atât mai mult cunoașterea sufletului, înseamnă putere, iar lupta pentru putere foarte adesea subminează cuplul. Jung spunea că acolo unde e stăpână puterea, nu există iubire, așadar jocurile de putere din interiorul cuplurilor ar putea fi un simptom al lipsei de iubire, sau s-ar putea dizolva dacă cei doi ar aduce mai multă afectivitate. Pe de altă parte, constrângerea lui Barbă-Albastră față de soția lui, la fel ca nenumăratele constrângeri, limitări și dominații ale bărbaților asupra femeilor, are la bază o frică inconștientă de feminitate. Frica de feminitate este arhaică, prinzând contur în copilărie, o dată cu nevoia, dorința, dar și teama de separare a copilului de mamă și este trăită inițial atât de fete cât și de băieți, ulterior manifestându-se și dezvoltându-se diferit la fiecare dintre ei. Pentru băiat, frica de feminin cuprinde și frica de ceea ce este străin și diferit de el însuși, așadar frica de necunoscutul pe care femininul îl întruchiează, sau, în sens larg, simbolic, frica de inconștient.

Tot la nivel arhetipal, frica de feminitate, pentru bărbat, este frica de viață și deopotrivă frica de moarte, ceea ce, uneori, poate să-l blocheze într-un fel de limbo, într-un *no man's land* în care îi este teamă să trăiască, să experimenteze, să simtă, dar este incapabil să moară, lăsându-se să alunece într-o stare de stagnare în care nu este nici pe deplin viu, nici mort, asemeni Regelui Pescar din mitul lui Parsifal. Această condiție psihică se întâlnește adesea în adicții, drogul sau băutura fiind substanța dătătoare de viață, care îl scoate pe bărbat din starea vegetativă și îl face, în sfârșit, să simtă. La polul opus, dar tot pe versantul auto-distructivității, suferința este o formă, chiar dacă negativă și contorsionată, prin care omul se poate simți viu. Sufăr, deci există, iată de ce uneori avem nevoie de emoțiile negative, fiindcă ele sunt din spectrul viului și ne pot scutura din amorțeala cu care uneori instinctul morții, Thanatosul, ne împânzește, profitând de o sincopă a instinctului de viață.

Bărbații care persecută femeile, le controlează, le domină sunt mânați de frica inconștientă de feminin, care activează impulsul agresiv de a-l distruge. Frica se află dedesubt, la baza distructivității, însă deasupra, la niveluri mai superficiale, dar tot inconștiente, regăsim nesiguranța, invidia, neputința ca motoare ale acesteia. Teancul

de cadavre din camera ascunsă arată gradul de agresivitate al lui Barbă-Albastră față de feminitate. Conștientizarea acesteia este esențială pentru ca femeia să se poată elibera de sub dominația lui.

Barbă-Albastră nu este neapărat o figură exterioară, ci o instanță psihică internă. Undeva în adâncul nostru, s-ar afla un aspect auto-agresiv, pe care Clarisa Pinkola Estes îl numește *prădătorul natural al psihicului*⁶. El este o forță distructivă, ostilă vieții, care ne încolțește și ne sabotează când psihicul nostru este mai vulnerabil. Nu știm ce este cu el și de ce îl găzduim, însă, într-un mod misterios și inexplicabil, se pare că la el se află cheia sufletului nostru. Să fie oare pentru ca să ajungem să relaționăm cu agresivitatea din noi și din ceilalți? Să aflăm că există un monstru în interiorul nostru, care ne poate deschide ușa către cunoașterea de sine? Cunoașterea a tot ceea ce este omenesc în noi, a întunericului, a morții, a răului de care suntem capabili? Freud vorbește de instinctul de moarte, la fel de puternic ca cel de supraviețuire: poate acolo își are Barbă-Albastră originea. Adesea acest aspect psihic distructiv se prezintă prin latura sa seductivă, ceea ce îi sporește puterea și pervazivitatea.

Un al doilea motiv pentru care Barbă-Albastră îi interzice soției sale să folosească cheia de aur este imposibilitatea auto-dezvăluirii. Camera cadavrelor ascunde aspectele moarte ale *animei* lui Barbă-Albastră. Latura sa feminină sau sufletul său este cel distrus și sângerând, iar el nu o lasă pe soția sa să vadă aceste părți moarte.

De multe ori, întâlnim această atitudine în relațiile de cuplu, bărbatul fiind adesea cel care își ascunde sufletul, îl ține sub cheie, nu-și arată slăbiciunile și fragilitatea, crezând astfel că este mai puternic. Din păcate, să-ți sub cheie o parte din tine înseamnă să nu poți intra într-o relație întru totul, să nu te poți oferi pe de-a-întregul celuilalt, ceea ce blochează fluxul iubirii și menține o distanță între cei doi parteneri. Însă nu este vorba de acea distanță potrivită într-o relație, care este benefică, fiind spațiul intimității personale, ci de distanța între suflete care le răcește și le îndepărtează, anulând posibilitatea intimității împărtășite.

Să-ți aduci părțile rănite în relația cu celălalt nu trebuie să însemne să-l împovărezi sau să-l prezezi în rolul de salvator, ci să-ți deschizi inima. Este un gest de autenticitate și asumare a cine ești cu adevărat. Din acest spațiu al deschiderii, se poate construi relația și poate curge iubirea între două ființe. Barbă-Albastră încuie o parte din el însuși și pleacă, apoi dorește să o ucidă pe soția sa fiindcă și-a încălcat cuvântul. Astfel, rămâne prizonierul rațiunii și al principiilor, sacrificându-și, încă o dată, sufletul. El este un exemplu de "pierdere a sufletului", prin neputința de a intra în contact cu feminitatea și astfel, implicit, cu propriul suflet. În finalul basmului, Barbă-Albastră moare, dar este oricum mort, fiindcă nu poate simți.

Ce se întâmplă cu soția sa, care este și ea, într-un fel, moartă – prin starea de inconștiență în care se află la începutul basmului? Cum ajunge la camera ascunsă? Ce anume o trezește la viață? Găsirea camerei interzise este o provocare pe drumul individuării feminine și face parte din faza de explorare. Ea cuprinde procesul de auto-

⁶ *Ibid.*, p. 56.

cunoaștere, dar și de cunoaștere a celuilalt, de cele mai multe ori contopite inconștient. Adesea, setea de a-l cunoaște pe celălalt este de fapt setea de sine, fiindcă în el ne regăsim pe noi. Începe o dată cu adolescența și este un cumul de experiențe, înainte de a ne fixa pe o anumită traiectorie de viață. În basm, o regăsim în explorarea castelului, cameră cu cameră, ca metaforă a cunoașterii de sine. Adesea, ea este trăită în proiecție ca o explorare a celuilalt. Această etapă culminează cu găsirea ușii secrete și formularea întrebării "ce se află dincolo?"⁷. Câteva elemente importante apar în această etapă: eludarea ei, trezirea instinctualității reprimată, singurătatea, maturizarea.

Se întâmplă de multe ori în viață ca etapa explorării de sine să lipsească, femeia grăbindu-se să intre într-o relație de cuplu sau căsnicie pentru a compensa separarea de familia ei de origine. Netrăită înaintea căsătoriei, această etapă revine în planul existenței, cu umbrele și tâlcurile ei, aducând, în final, o lărgire a conștiinței, însă după numeroase provocări. Atunci când ratăm o etapă în dezvoltarea noastră, ea revine ulterior în viață cu o energie de mare intensitate, datorită procesului îndelungat de refulare. În același timp, retrăirea nu are cum să aibă loc pe același palier existențial, ci din poziția psihică curentă, ceea ce, de multe ori, complică mai mult situația datorită decalajului emoțional și contextual.

Criza de la mijlocul vieții înseamnă, pentru unele persoane, trăirea unor experiențe adolescente pe care și le-au refuzat la momentul respectiv, când, spre exemplu, presiunile parentale erau axate exclusiv pe performanțele școlare. Aceste lacune ale existenței au nevoie să fie umplute cu experiență, chiar dacă bulversează ordinea firească a lucrurilor și ne împing să ne întoarcem în urmă cu ființa noastră prezentă. Astfel, alunecăm spre un trecut fantasmă, care nu mai există, pentru a adăuga părți din noi care s-au pierdut în negura timpului, fără de care ne simțim incompleți, dar pe care nu le putem recupera decât parțial. Ele ne împing și ne provoacă spre o redefinire a personalității în direcții pe care nu le putem prevedea sau controla.

Care este sensul trăirii etapei de explorare care ne-a lipsit din viață? Miza este clădirea unei relații cu sine, ca piatră de temelie a unei relații sănătoase cu celălalt. De multe ori, ne aruncăm în brațele celuilalt oferind și/sau cerând totul de la el, fără a înțelege că acest schimb între a oferi și a primi se experimentează și se trăiește inițial în interiorul nostru, la fel ca iubirea, acceptarea, deschiderea. Nu degeaba Barbă-Albastră pleacă imediat după nuntă, lăsându-și soția singură. Metaforic, nu poate exista o relație cu celălalt până nu crezi și întreții o relație cu tine, bazată pe încredere și iubire autentică. Iar pentru cei care fug de ei înșiși, viața scoate la iveală ocazii pentru a se confrunta exact cu ceea ce doresc din răspuțeri să evite.

O altă realizare în această etapă este trezirea instinctualității reprimată. În faza de explorare, soției lui Barbă-Albastră îi vin în ajutor surorile. Cu alte cuvinte, psihicul, alienat de latura lui instinctuală, are nevoie de "trezirea" și implicarea aspectelor feminității inconștiente pentru recuperarea propriilor instincte, dar, în special, al

⁷ *Ibid.*, p. 65.

*instinctului sălbatic al curiozității*⁸ ca sursă de cunoaștere și vindecare. Să nu uităm importanța arhetipală a acestui instinct al curiozității feminine. Din perspectivă religioasă, el stă la baza cunoașterii binelui și a răului ducând la expulzarea din Paradis sau, cu alte cuvinte, la definirea conștiinței și a condiției umane, imposibilă fără aflarea răului din sine și din lume. Clarissa Pinkola Estés consideră că surorile reprezintă *apetitul sănătos pentru o cunoaștere conștientă*⁹.

Faza de explorare se desfășoară în jurul paradoxului singurătății, femeia rămâne singură cu ea însăși, dar în această singurătate are șansa de a-și descoperi aspecte neștiute ale sinelui. În afară de restaurarea instinctelor, surorile o sprijină și o împing către cel mai important act de curaj al introspecției, folosirea cheii interzise, sau, cu alte cuvinte, trecerea pragului către aflarea adevărului personal sau curajul de a privi în propriul suflet.

Găsirea ușii ascunse în urma procesului de explorare interioară este un pas important, fiindcă ne aduce aproape de ceva esențial, dar greu de confruntat al personalității noastre. Ce este dincolo de aparențe? Cine suntem cu adevărat? Ce ascundem de noi înșine și de ceilalți? Ce și cât putem să aflăm despre noi? Până unde putem privi în sufletul nostru? În acest punct, putem deschide ușa pentru a ne confrunta, sau putem trece mai departe, uitând aceste întrebări supărătoare și prinzându-ne din nou în iureșul vieții. Pe de altă parte, Jung spunea că omul poate înțelege din lume atât cât se înțelege pe el însuși. Așadar, miza este una importantă și este legată până la urmă de experiența noastră de a fi în lume.

Lărgirea conștiinței feminine presupune, categoric, deschiderea ușii interzise, cu toate riscurile de care nu avem cum să ne dăm seama la momentul respectiv, fiindcă ne-ar bloca sau ne-ar zădărnici acțiunile. Actul de confruntare cu ceea ce se află înăuntrul nostru este profund vindecător, iar Clarisa Pinkola Estés spune că *tăria de a suporta ceea ce vede îi permite femeii să se reîntoarcă la natura sa profundă, acolo unde toate gândurile, toate sentimentele, toate acțiunile sale vor primi prețiosul sprijin de care au nevoie*¹⁰. Procesul de auto-cunoaștere începe cu faza de *nigredo*, de descompunere, în care vedem și înțelegem moartea anumitor părți sau aspecte din noi înșine, necesară pentru creștere și transformare. Camera cadavrelor fostelor soții ale lui Barbă-Albastră este o metaforă a acestui stadiu prin care pornim, de multe ori, pe drumul individuării, fie că ne confruntăm cu stări depresive, de frustrare și nemulțumire, fie că ne confruntăm cu aspecte de umbră ale psihicului nostru. Sentimentele de îmbâcseală, de haos, de suferință emană din această zonă. Acest spectacol interior este greu de tolerat și provoacă valuri de tristețe, dovadă sângele care nu se mai șterge de pe cheie și care mânjește hainele mezinei. O dată ce am conștientizat părțile moarte din interiorul nostru, abia atunci începem cu adevărat să trăim¹¹, iar sângele de pe cheie și

⁸ *Ibid.*, p. 64.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*, p. 65.

¹¹ *Ibid.*, p. 69.

de pe rochie ne arată fluxul vieții care abia acum se pornește, o dată cu integrarea a ceea ce este putred, mort, distrus.

Această etapă de descompunere este de o mare fragilitate, de aceea întoarcerea lui Barbă-Albastră vine cu riscul major al psihicului de a fi acaparat de forța distructivă a prădătorului interior. În aceste momente, salvarea vine de la frații mai mari, sau, cu alte cuvinte, de la *animus*-ul femeii, de la partea sa rațională, puternică, luptătoare. Această parte justițiară și sănătoasă reușește anihilarea aspectului auto-distructiv și restaurează echilibrul psihic.

După multe excavări și răscoliri, drumul individuării va continua, cu obstacolele și provocările sale, dar cu o conștiință mai limpede și mai cuprinzătoare legată de ceea ce se află în interiorul nostru și, implicit, în exterior. Capacitatea de confruntare cu ceea ce zace în noi înșine, tăria de a vedea dincolo de zidurile pe care ni le ridicăm pentru a ne apăra sau a ne ascunde, posibilitatea de a sta cu ceea ce aflăm fără să ne doboare sau să ne copleșească, arta de a cere ajutorul acelor forțe din interior sau de afară atunci când suntem în pragul morții și speranța că ele vor interveni la timp, puterea de a rupe un mecanism vicios atunci când devenim conștiente de el, recuperarea cheii sufletului nostru sunt câteva dintre cele mai de preț realizări cu care pășim mai adânc și mai asumat în miezul ființei noastre.

Astfel, *cu moartea pe moarte călcând*, reușim să (re)aducem la viață sufletul nostru, într-un frumos proces alchimic de transformare și de reșezare a tuturor părților care ne alcătuiesc.